

Додаток
до розпорядження начальника
обласної військової адміністрації
від 24.05.2024 № 418/2024-р

ІНФОРМАЦІЯ

про роботу архівних установ області в умовах воєнного стану

Відповідно до чинного законодавства Державний архів Хмельницької області (далі – Державний архів) та архівні установи області – структурні підрозділи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, організують та спрямовують свою діяльність на реалізацію державної політики у сфері архівної справи та діловодства.

В умовах воєнного стану, основними пріоритетами в архівній галузі є забезпечення стабільного функціонування мережі архівних установ області, якісне формування Національного архівного фонду (далі – НАФ), комплектування документами з кадрових питань (особового складу), створення достатніх умов для гарантованої збереженості архівних документів, надання безперешкодного доступу користувачів до архівних інформаційних ресурсів, забезпечення соціально-правових запитів та інформаційних потреб громадян, цифровізація архівної справи. Важливим питанням залишається забезпечення збереженості архівних фондів, приміщень та майна архівних установ, покращення їх матеріально-технічного стану та рівня забезпеченості відповідними комунальними послугами.

До системи архівних установ області сьогодні входять Державний архів, архівні відділи Кам'янець-Подільської, Хмельницької, Шепетівської районних військових адміністрацій, архівні відділи Старокостянтинівської, Нетішинської, Хмельницької, Шепетівської, Деражнянської міських рад, Кам'янець-Подільський міський архів та 25 трудових архівів органів місцевого самоврядування.

Загальна штатна чисельність працівників архівних установ у районах та містах області становить 96,5 штатної одиниці (в архівних відділах райвійськ-адміністрацій – 27, архівних відділах міських рад – 24, трудових архівах – 45,5).

З метою розгляду нагальних питань та найважливіших напрямів архівної справи при Державному архіві діє колегія та інші консультативно-дорадчі органи. У 2023 році проведено 9 засідань колегії, 4 засідання Науково-методичної ради, 14 засідань Експертно-перевірної комісії (далі - ЕПК), у тому числі 3 виїзних на базі архівних відділів райвійськ-адміністрацій.

Вживаються заходи щодо інформування обласної військової адміністрації щодо стану справ в архівній сфері та підготовки відповідних рішень. У 2023 році Державний архів ініціював розгляд на засіданні колегії обласної військової адміністрації питань про організацію роботи архівних установ області в умовах завершення адміністративно-територіальної реформи в Україні та про цифровізацію процесів архівної справи та діловодства в архівних установах області.

Питання про важливість цифровізації архівної справи в умовах воєнного стану заслуховувалося також на засіданні Громадської ради при обласній військовій адміністрації.

Державним архівом здійснюється координація виконання Обласної програми розвитку архівної справи на 2022-2025 роки, бюджетне фінансування якої у 2024 році не здійснювалося. Призупинення, через воєнний стан, будівництва (реконструкції) об'єктів Програми формування страхового фонду документації Хмельницької області на 2022-2025 роки зумовило внесення змін до неї, що надасть можливість профінансувати мікрофільмування відповідної документації, у тому числі мобілізаційного призначення, за рахунок коштів обласного бюджету у 2024-2025 роках. У 2023 році затверджено Програму розвитку архівної справи на 2023-2026 роки у Шепетівському районі.

На 01.01.2024 у Державному архіві зберігається 8227 фондів (понад 2,05 млн. одиниць зберігання (далі – од. зб.)). За підсумками 2023 року загальна кількість справ НАФ в архівосховищах архівних відділів райвійськкадрміністрацій області зросла на 14% (3178 фонд, 448,0 тис. од.зб.), архівних відділів міських рад – на 22% (437 фондів, 91,4 тис. од.зб.).

У минулому році забезпечено приймання на зберігання 312 книг ВДРАЦС, що вдвічі більше за показник 2022 року. Враховуючи, що у 2024 році планується прийняти понад 630 книг ВДРАЦС, постає потреба у виділенні додаткових архівосховищ для реалізації цього завдання у поточному році та на перспективу.

На засіданнях ЕПК розглянуто та схвалено описів: 35511 справ постійного зберігання, 364 од.зб. документів особового походження, 301 од.зб. науково-технічної документації, 460 од.зб. фотодокументів, 583 од.зб. фонодокументів, 45 од.зб. відеодокументів, 27267 справ з кадрових питань (особового складу), 505 номенклатур справ, 198 інструкцій з діловодства, 417 історичних довідок, 324 положень про ЕК, 312 положень про архівні підрозділи, 276 актів (481408 справ) на видалення для знищення документів не внесених до НАФ.

Джерелами формування НАФ архівних установ області є 2229 підприємств, установ та організацій, у тому числі 903 джерела комплектування (155 обласного, 541 районного та 207 міського підпорядкування), що на сьогодні акумулювали 207770 справ постійного зберігання, з яких 21938 справ зберігаються понад встановлені строки через відсутність вільних площ в архівних установах області, та 488352 од. зб. з кадрових питань (особового складу).

Позитивні результати приносить практика проведених у 2023 році комплексних перевірянь архівних установ (архівні установи у містах Деражня, Полонне, Красилів, селищі Чемерівці), а також надання методичної та практичної допомоги у формі виїзних семінарів щодо організації архівної справи та забезпечення збереженості документів (архівні відділи райвійськкадрміністрацій, архівні установи Кам'янець-Подільської, Деражнянської, Шепетівської, Хмельницької, Полонської, Красилівської, Ізяславської, Городоцької, Старокостянтинівської, Дунаєвецької міських, Чемеровецької та Білогірської селищних рад). В установах – джерелах формування НАФ здійснено 72 перевірки стану

діловодства та архівної справи, проведено 55 семінарів з підвищення кваліфікації працівників діловодних та архівних служб.

У рамках Огляду на краще забезпечення збереженості документів НАФ, культурної спадщини України, стану діловодства в закладах культури області у 2023 році проведено 26 семінарів для працівників 167 закладів культури.

У взаємодії з громадськістю розвивається напрям ініціативного формування документальних комплексів, накопичуються матеріали колекції документів з героїчного спротиву українців у російсько-українській війні про воїнів-подолян, які загинули, захищаючи цілісність та суверенітет України, які надходять від архівних установ області, міських та селищних територіальних громад. Колекція фото-, фоно- та відео документів “Задля Перемоги”, що фіксують громадсько-патріотичну та соціальну ситуацію на Хмельниччині в період збройної агресії, становить 471 од. зб. та продовжує зростати.

Реалізується галузева Програма здійснення контролю за наявністю, станом та рухом документів Національного архівного фонду у Хмельницькій області на 2020-2024 роки, в рамках якої в архівних установах перевірено наявність та фізичний стан 75538 справ. Зокрема, у Державному архіві перевірено наявність та фізичний стан 34,5 тис. справ, у тому числі понад 12 тис. справ одного із найцінніших фондів – Ф. 113 Старший нотаріус Кам’янець-Подільського окружного суду (1880-1920 рр.).

Продовжуються усі види ремонтно-реставраційних та консерваційних робіт з архівними документами. Реставраторами Державного архіву забезпечено реставрацію 9020 арк., ремонт 6951 арк., дезінфекцію 1055 арк. документів, опрацьовано та підшито 638 справ. У рамках заходів з ліквідації наслідків пожежі 2003 року в Кам’янець-Подільському міському архіві у 2003 році реставровано 2 982 арк. 12 од. зб. Архівними відділами райвійськадміністрацій та міських рад відремонтовано 1300 арк., опрацьовано та підшито 1573 справ.

Важливим напрямом є забезпечення оцифрування документів НАФ. У рамках галузевої Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2022-2025 роки Державним архівом створюється електронний фонд користування, до якого у 2024 році внесено копії 368 од. зб. з паперовими носіями (96,7 тис. файлів) та копії 644 описів справ (10 тис. файлів). У рамках співпраці з Family Search International (США) у 2023 році оцифровано 86 442 од. зб. 57 фондів (1,8 млн. кадрів). БФ “Меморіал Голокосту “Бабин Яр” розпочав оцифрування документів з історії єврейського народу. Описи справ оцифровуються у Кам’янець-Подільському міському архіві, архівному відділі виконавчого комітету Старокостянтинівської міської ради та КУ Дунаєвецької міської ради “Трудовий архів”. У старостатах Городоцької міської територіальної громади розпочато оцифрування погосподарських книг. На вебсайті Державного архіву забезпечено безперебійний віддалений доступ до описів справ фондів та цифрових копій документів.

Залишається актуальною потреба у вирішенні питань соціально-правового захисту громадян, задоволення запитів науковців, краєзнавців та дослідників генеалогії шляхом надання доступу до архівної інформації.

У 2023 році архівними установами області виконано близько 35 тис. запитів (у тому числі понад 23 тис. запитів соціально-правового характеру). Читальні зали архівних установ області працюють у повноцінному режимі та у 2023 році надали послуги 750 користувачам (241 – у Державному архіві).

Попри воєнний стан, Державним архівом та архівними установами області забезпечуються реалізація науково-публікаційної та інформаційно-просвітницької складової архівної роботи.

У 2023 році архівісти взяли участь у роботі 13 всеукраїнських та обласних наукових конференцій, зокрема, спільно з Державною архівною службою України та Кам'янець-Подільським національним університетом ім. Івана Огієнка проведено Третю Всеукраїнську науково-практичну конференцію “Архівістика: теорія, методика, практика”. За сприяння обласної військової адміністрації проведено Перший академічно-практичний форум “Гастрономічна історія Поділля: від родинних рецептів та нотаток – до мови архівних документів”. За архівними документами організовано 70 тематичних виставок (31 – Державним архівом).

Підготовлено 20 радіо-, 19 телепередач, 146 публікацій, проведено значну кількість шкільних уроків та екскурсій для студентів та учнівської молоді. Видано Вісник Державного архіву Хмельницької області “Подільська старовина” № 1 (9) 2023, інформаційно-довідкове видання “УКРАЇНА – ЦЕ МИ!” (із колекції документів дитячого волонтерського руху), підготовлено в електронному форматі видання “Довідник фондів архівних установ Хмельницької області, які містять документи з кадрових питань (особового складу)”. Складено методичні рекомендації щодо ведення архівної справи та діловодства в органах системи правосуддя області, окремих аспектів забезпечення збереженості та обліку архівних документів, організації роботи архівних підрозділів у закладах культури області, оцифрування документів тощо.

У рамках міжнародної співпраці започатковано спільні проекти обміну архівною інформацією з Інститутом досліджень тоталітарних режимів (Чеська Республіка), Pilecki Institut (ФРН), БФ “Меморіал Голокосту “Бабин Яр”.

З початку військової агресії російської федерації проти України Державний архів, окрім основних завдань, виконує додаткові функції щодо координації роботи із міжнародними громадськими організаціями з отримання гуманітарної допомоги для забезпечення потреб ЗСУ, внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), функціонування пункту видачі гуманітарної допомоги для ВПО (надано послуги для 18 тис. осіб), обласного кол-центру з гуманітарних питань, який обслуговують працівники Держархіву області (прийнято майже 4 тис. запитів, надано консультації про можливість розміщення в області 4,4 тис. осіб, надано інформацію різної тематики 8,6 тис. особам).

З метою сталого функціонування мережі архівних установ, організації належного зберігання та оцифрування документів НАФ протягом звітнього періоду Державним архівом та архівними установами області, у межах наявних матеріальних та фінансових можливостей та з урахуванням обставин воєнного часу, вживалися заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази архівів, їх охорони та пожежної безпеки. Проте, незважаючи на деяку позитивну динаміку, залишається невирішеною низка питань у сфері забезпечення належних умов зберігання документів і зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ області.

За час експлуатації будівлі та інженерні мережі Держархіву області (корпус № 1 зданий в експлуатацію у 1988 році, корпус № 2 – у 1976 році) капітально не ремонтувалися, що призвело до значного їх зношення. Сьогодні назріли питання капітального ремонту будівель Державного архіву (м'яка покрівля даху, заміна вітражів, ремонт та утеплення фасаду тощо), реконструкції тривалий час не діючих систем кондиціонування та вентиляції повітря в архівосховищах, автоматичної системи газового пожежогасіння, вирішення яких неможливе за наявного рівня фінансування.

Ступінь завантаження архівосховищ Держархіву області становить понад 100%, архівних відділів райвійськкадміністрацій та їх віддалених робочих місць – 92-100%, архівних відділів міських рад – понад 98%, у трудових архівах – більше 90 відсотків. Архівосховища у віддалених архівних підрозділах селища Віньківці, міста Городок Хмельницької, селища Чемерівці Кам'янець-Подільської райдержадміністрацій завантажені на 100% і потребують виділення додаткових приміщень.

У 2023 році збільшено площу приміщень лише в архівному відділі Кам'янець-Подільської райдвійськкадміністрації, у віддалених робочих місцях селищ Віньківці та Стара Синява архівного відділу Хмельницької райвійськкадміністрації та в архівному відділі апарату Шепетівської міської ради. Протяжність стелажного обладнання збільшено, зокрема, у секторах архівного відділу Кам'янець-Подільської райвійськкадміністрації, віддалених робочих місцях Шепетівської райвійськкадміністрації, Кам'янець-Подільському міському архіві, архівному відділі Хмельницької міської ради, архівному відділі та трудовому архіві апарату Шепетівської міської ради.

Негайного покращення потребує ситуація із забезпеченням архівів пожежною сигналізацією. У 2023 році встановлено пожежну сигналізацію в архівному відділі та трудовому архіві апарату Шепетівської міської ради, проведено поточний ремонт охоронної та пожежної сигналізації у Кам'янець-Подільському міському архіві.

Директор Державного
архіву області

Катерина БУРДУВАЛІС